

VỀ CHÍNH SÁCH XUẤT BẢN Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

NGUYỄN VIỆT HÀ (*)

Tóm tắt: Chính sách xuất bản nước ta hiện nay nhằm định hướng, điều chỉnh hoạt động xuất bản theo đúng khuôn khổ pháp luật, ngày càng nền nếp, chất lượng và phát triển toàn diện, vững chắc, theo hướng hiện đại. Đây là tập hợp các quyết định và hành động tương ứng của cơ quan nhà nước có thẩm quyền hướng đến các chủ thể xuất bản, nhằm đưa hoạt động xuất bản thực hiện tốt chức năng văn hóa - tư tưởng và chức năng kinh doanh. Bài viết này trên cơ sở đánh giá khái quát chính sách xuất bản trong thời gian qua và đưa ra một số giải pháp hoàn thiện chính sách này trong thời gian tới.

Từ khóa: Xuất bản; chính sách; giải pháp; Việt Nam.

Abstract: Publication policies in Vietnam aim to orient and manage publishing activities according to legal regulations, towards order, quality, modernity and comprehensive development. Publication policies is a set of decisions and corresponding actions of state agency towards publishing subjects to ensure publishing activities meet cultural and business demands. This article reviewed published policies in recent years and proposed some solutions for improvement in the upcoming time.

Keywords: Publishing; policy; solution; Vietnam.

Ngày nhận bài: 15/01/2021; Ngày sửa bài: 02/02/2021; Ngày duyệt đăng bài: 27/03/2021.

Xuất bản là hoạt động văn hóa, tư tưởng thông qua việc in và phát hành xuất bản phẩm đến nhiều người. Trong nền kinh tế tri thức, xuất bản đã và đang trở thành trung tâm sản xuất, phân phối và truyền bá tri thức, một công cụ cơ bản để giáo dục, hoàn thiện nhân cách con người cả trong nhà trường, xã hội và từng gia đình. Ngay từ trong bản Hiến pháp đầu tiên của Nhà nước Việt Nam Dân chủ cộng hòa non trẻ, quyền tự do xuất bản đã được khẳng định một cách thiêng liêng, rằng: “Công dân Việt Nam có quyền tự do ngôn luận, tự do xuất bản”. Kể từ đó đến nay, Đảng và Nhà nước đã có những sự phát triển mới về tư duy lãnh

đạo, quản lý đối với xuất bản, biểu hiện ra trước hết và rõ nét nhất ở hệ thống các chính sách xuất bản. Vậy, chính sách đó đã làm được những gì trong thời gian qua và làm thế nào để hoàn thiện chính sách xuất bản nhằm phát huy hiệu quả chính sách trong thời gian tới. Bài viết mong muốn góp phần giải quyết những vấn đề đặt ra đó.

1. Khái quát chính sách xuất bản trong thời gian qua

Sau hơn 15 năm thực hiện Chỉ thị 42-CT/TW của Ban Bí thư, gần 10 năm thực

(*) Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia Sự thật;
Email: vietha20486@gmail.com.

hiện Luật Xuất bản 2012, xuất bản đã có những thành tựu đáng khích lệ. Mục tiêu tổng quát của chính sách xuất bản hiện nay đã bảo đảm tương đối phù hợp với chức năng cơ bản của lĩnh vực xuất bản, góp phần đưa xuất bản đi đúng hướng. Xuất bản cùng với báo chí đã thực sự đóng vai trò to lớn trong việc định hướng dư luận xã hội, tuyên truyền, cổ vũ, động viên toàn Đảng, toàn dân, toàn quân thực hiện thắng lợi đường lối đổi mới do Đảng ta khởi xướng và lãnh đạo; bảo vệ, củng cố và phát triển nền tảng tư tưởng của Đảng; đấu tranh chống các tư tưởng, luận điệu sai trái, thù địch, phản động; loại bỏ những phong tục, tập quán, lối sống lỗi thời, lạc hậu, không lành mạnh; xây dựng, phát triển nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc;... góp phần tích cực vào những thành tựu to lớn có ý nghĩa lịch sử của công cuộc đổi mới. Báo cáo tổng kết 10 năm thực hiện Chỉ thị 42 của Ban TGTƯ đã khẳng định rõ: “Sau 10 năm thực hiện Chỉ thị 42-CT/TW, ngành xuất bản đã đáp ứng tốt hơn nhu cầu đọc của các tầng lớp nhân dân, tiếp tục khẳng định vị thế là một lĩnh vực tư tưởng - văn hóa quan trọng của Đảng, Nhà nước và nhân dân, là một bộ phận của nền văn hóa Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc”. Hệ thống giải pháp, công cụ nhìn chung đã có sự phù hợp với thực tiễn ở Việt Nam. Các giải pháp từ quy hoạch phát triển, kiểm soát, quản lý, hợp tác quốc tế, bảo hộ quyền tác giả, phát triển văn hóa đọc,... nhìn chung đều đã bám sát thực tiễn đời sống văn hóa, chính trị, đặc điểm kinh tế - xã hội ở Việt Nam. Sau khi thực hiện Luật Xuất bản năm 2012, được sửa đổi, bổ sung

năm 2018, tốc độ phát triển của ngành xuất bản không ngừng được tăng lên. Từ 47 nhà xuất bản năm 2004 đến nay, cả nước đã có 59/59 nhà xuất bản đủ điều kiện hoạt động, nằm rải rác ở 63 tỉnh, thành phố trong cả nước.

Tuy nhiên, trước sự phát triển của thực tiễn, chính sách xuất bản cũng đã và đang bộc lộ những hạn chế, yếu kém nhất định. Giữa mục tiêu chung của chính sách xuất bản với những mục tiêu cụ thể còn chưa thực sự tương thích với nhau. Một số mục tiêu cụ thể của chính sách còn khá chung chung, có phần nhấn mạnh vào khía cạnh chức năng vốn có của xuất bản đã trở nên không thực sự phù hợp trong bối cảnh mới, cần bổ sung những mục tiêu mới, chú trọng nhiều hơn đến khía cạnh kinh doanh của xuất bản. Bên cạnh đó, hệ thống giải pháp, công cụ của chính sách xuất bản còn có những bất cập, thiếu tính đồng bộ với các chính sách khác trong phạm vi toàn xã hội, tính phù hợp, hiệu lực, hiệu quả chưa cao. Chẳng hạn, về *chính sách chuyển đổi mô hình các nhà xuất bản*: Luật Xuất bản không điều chỉnh về việc chuyển đổi mô hình nhà xuất bản, điều này khiến cho rất nhiều lực lượng liên quan lúng túng trong việc nhà xuất bản chuyển đổi mô hình, đổi mới nhằm phát triển trước yêu cầu mới. Những xung đột pháp lý giữa Luật Xuất bản và pháp luật về doanh nghiệp nảy sinh trước việc chuyển đổi mô hình nhà xuất bản. Về *trách nhiệm quản lý*: Theo quy định của Luật Doanh nghiệp, sau khi chuyển đổi, các công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên thuộc các tỉnh, bộ, ngành trước đây sẽ không còn cơ quan chủ quản mà

chuyển sự quản lý sang Tổng công ty đầu tư và kinh doanh vốn Nhà nước (SCIC). Đối với các nhà xuất bản là doanh nghiệp, đây là điểm trái với Luật Xuất bản, bởi Luật Xuất bản còn quy định những trách nhiệm quản lý ràng buộc của cơ quan chủ quản (cơ quan đề nghị và ra quyết định thành lập nhà xuất bản). *Về chức danh của nhà xuất bản:* Theo quy định của Luật Doanh nghiệp, đối với công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên sẽ có sự xuất hiện của hàng loạt chức danh mới chịu trách nhiệm quản lý vốn và hoạt động của đơn vị, như Hội đồng thành viên và chủ tịch hội đồng thành viên hoặc Chủ tịch công ty (người đại diện cho chủ sở hữu vốn nhà nước), Ban kiểm soát, kiểm soát viên... Tuy nhiên, theo Luật Xuất bản, giám đốc là người chịu trách nhiệm cao nhất về toàn bộ hoạt động của nhà xuất bản. *Về điều kiện vốn:* Nghị định số 95/2006/NĐ-CP ngày 08/9/2006 của Chính phủ về chuyển đổi công ty nhà nước thành công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên quy định điều kiện chuyển đổi sang công ty trách nhiệm hữu hạn một thành viên đối với công ty nhà nước độc lập là phải có vốn điều lệ không thấp hơn 30 tỷ đồng và đối với công ty mẹ trong mô hình công ty mẹ - công ty con là 500 tỷ. Đối chiếu với quy định này, thì tất cả các nhà xuất bản là doanh nghiệp nhà nước hiện nay đều không đủ điều kiện chuyển đổi.

Những bất cập về mục tiêu, cơ chế, chính sách trên dẫn đến trong thực tiễn xuất bản còn những hạn chế kéo dài, chậm được giải quyết, khắc phục, nhiều đơn vị xuất bản hoạt động cầm chừng, làm ăn thua lỗ, cơ sở vật chất và công nghệ lạc

hậu, văn hóa đọc trong xã hội chậm phát triển. Những hạn chế, bất cập của chính sách xuất bản ở Việt Nam hiện nay xuất phát từ nhiều nguyên nhân, có cả nguyên nhân chủ quan và nguyên nhân khách quan. Nguyên nhân khách quan là xuất phát điểm của xuất bản Việt Nam thấp so với nhiều nước trên thế giới, điều kiện kinh tế - xã hội đất nước còn nhiều khó khăn, sự tuyên truyền, chống phá của các thế lực thù địch... Song, nguyên nhân chủ quan là cơ bản, đó là do công tác lý luận chưa theo kịp sự phát triển của thực tiễn, năng lực xây dựng và tổ chức thực hiện chính sách của đội ngũ cán bộ quản lý còn nhiều hạn chế, chưa đáp ứng đúng mức với yêu cầu nhiệm vụ và xu thế phát triển của xuất bản thế giới. Thông báo số 19-TB/TW ngày 29/12/2016 của Ban Bí thư về việc tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 42 cũng đã khẳng định: “Nhiều vấn đề lý luận mới đặt ra trong công tác xuất bản chưa được nghiên cứu, làm rõ; chưa có cơ chế, chính sách phù hợp để tạo điều kiện cho hoạt động xuất bản phát triển”. Nói cách khác, chính sách xuất bản đang có những khoảng trống về mặt lý luận và bất cập trong thực tiễn, cần phải được nghiên cứu một cách thấu đáo, toàn diện hơn nữa. Chính những khoảng trống và bất cập đó là một trong những nguyên nhân rất cơ bản và quan trọng khiến cho thực tiễn nền xuất bản Việt Nam đã và đang có tình trạng phát triển thiếu lành mạnh, xu hướng chạy theo lợi nhuận đơn thuần, thương mại hóa; nhiều vi phạm trong xuất bản đã kéo dài, nhưng chưa được chấm dứt triệt để, thậm chí, trở thành vấn nạn xã hội, để lại hậu quả xã hội không nhỏ.

Hiện nay, cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ Tư với các mô hình ứng dụng khoa học công nghệ cao, sự xuất hiện của nhiều phương tiện truyền thông hiện đại và sự đa dạng, bùng nổ về thông tin tác động sâu rộng đến mọi mặt đời sống xã hội. Những xu thế mới trong lĩnh vực báo chí - xuất bản, như tương tác trực tiếp, cá nhân hóa thông tin đang làm thay đổi mạnh mẽ phương thức tổ chức sản xuất thông tin. Sự cạnh tranh của các loại hình báo chí, xuất bản truyền thống với các loại hình hiện đại, như mạng xã hội, sách điện tử (ebook), sách thực tế tăng cường ảo (vrbook), các ứng dụng sách điện tử trên điện thoại thông minh... đã dẫn đến thực tế là xuất bản đứng trước nhiều cơ hội lớn, song, cũng gặp không ít khó khăn. Thêm vào đó, các thế lực thù địch đang hàng ngày, hàng giờ lợi dụng nhiều kênh thông tin không được kiểm duyệt để tiêm nhiễm đến người dân những thông tin sai trái, bịa đặt, hòng diễn biến về tư tưởng, chính trị, văn hóa. Thách thức từ thực tiễn đó đòi hỏi cần phải tiếp tục và nhanh chóng đổi mới, hoàn thiện hệ thống chính sách xuất bản, bảo đảm cho xuất bản Việt Nam tăng cường năng lực cạnh tranh, phát huy tốt hơn nữa vai trò của mình và hội nhập với xuất bản quốc tế trong tình hình mới.

2. Một số giải pháp hoàn thiện chính sách xuất bản ở Việt Nam hiện nay

Thứ nhất, nghiên cứu điều chỉnh, bổ sung về mục tiêu chính sách xuất bản

Xuất bản thực hiện hai chức năng: Chức năng văn hóa - tư tưởng và chức năng sản xuất kinh doanh. Cho đến thời điểm này, xuất bản đang thực hiện khá tốt chức năng văn hóa - tư tưởng. Tuy nhiên,

chức năng còn lại hiện đang rất kém. Do đó, cần thiết phải có những điều chỉnh trong xác định mục tiêu chính sách xuất bản, cần phải nhấn mạnh hơn nữa đến vấn đề nâng cao hiệu quả sản xuất, kinh doanh của xuất bản. Muốn sản xuất, kinh doanh hiệu quả trong thời đại ngày nay, khi mà công nghiệp đã rất phát triển, thị trường luôn sôi động theo các quy luật khách quan, không thể nào khác hơn là cần đặt mục tiêu: Hiện đại hóa, chuyên nghiệp hóa, đồng thời, đẩy mạnh xã hội hóa xuất bản.

Mục tiêu *hiện đại hóa* xuất bản Việt Nam thực chất là bắt kịp xu thế thời đại cả về cơ sở vật chất và cả về mô hình, cơ chế quản lý. Hiện đại hóa cơ chế quản lý hết sức quan trọng. Cần phải xác định chỗ nào, khâu nào cần quản lý, chỗ nào, khâu nào để cho thị trường và các quy luật khách quan tự điều tiết. Cơ chế quản lý hiện đại là thực hiện quản lý ít nhất, nhưng đạt hiệu quả cao nhất, hạn chế tối đa việc chồng chéo trong quản lý. Thực hiện mục tiêu này, cần có sự phối hợp đồng bộ của nhiều cơ quan ban, ngành, nhưng trước hết và mang tính quyết định hơn cả là phát huy vai trò của cơ quan chủ quản nhà xuất bản, thông qua đầu tư vốn, thông qua tạo điều kiện để nhà xuất bản tăng cường hiệu quả sản xuất kinh doanh có lãi.

Mục tiêu *chuyên nghiệp hóa* hết sức quan trọng, đặc biệt trong xem xét phát triển xuất bản từ góc độ là một ngành sản xuất, kinh doanh cũng như trong xem xét xuất bản từ góc độ là một lĩnh vực xã hội cần phải quản lý và định hướng phát triển với những chiến lược dài hơi. Theo đó, mục

tiêu chuyên nghiệp hóa xuất bản cần được thực hiện đồng bộ từ xây dựng mục tiêu phát triển đến quy trình làm việc của các khâu, các bước. Mỗi một đơn vị xuất bản cần có một mục tiêu phát triển dài hạn, gắn với nó là một triết lý riêng, một “thương hiệu” riêng.

Mục tiêu xã hội hóa xuất bản thực chất ở chiều sâu nhất chính là giải quyết quan hệ giữa nhiệm vụ chính trị và nhiệm vụ kinh tế. Cụ thể hóa của mối quan hệ lớn đó, chính là ba quan hệ nhỏ: quan hệ giữa tăng cường quyền tự chủ cho nhà xuất bản với nâng cao phẩm chất, năng lực chuyên môn của lãnh đạo, biên tập viên; giữa mở rộng liên kết với ngăn chặn khuynh hướng thương mại hóa; giữa mở rộng hợp tác quốc tế với giữ vững định hướng chính trị.

Thứ hai, nghiên cứu điều chỉnh, sửa đổi những nội dung giải pháp chính sách xuất bản chưa phù hợp, hiệu quả

Đổi mới, hoàn thiện mô hình nhà xuất bản.

Trước mắt, cần thực hiện có hiệu quả việc chuyển đổi loại hình hoạt động nhà xuất bản đúng theo tinh thần trong Thông báo Kết luận số 19-TB/TW của Ban Bí thư, Nghị quyết số 19-NQ/TW của Ban Chấp hành Trung ương khóa XII và Nghị quyết số 08/NQ-CP về Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 19-NQ/TW về tiếp tục đổi mới hệ thống tổ chức và quản lý, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập. Hiện nay, có nhiều nhà xuất bản thuộc doanh nghiệp và nhà xuất bản thuộc các trường đại học có sự không rõ ràng giữa cơ quan chủ quản và cơ quan

được phân cấp quản lý. Cần phải có một quy định rõ hơn về vấn đề này. Hơn nữa, mặc dù quy định về chế độ chủ quản, song, vẫn phải bảo đảm tăng cường hơn nữa về quyền tự chủ cho các nhà xuất bản, phát huy tính sáng tạo, năng động của chính chủ thể.

Trong hoạt động liên kết xuất bản, cần làm rõ hơn về trách nhiệm pháp lý về nội dung giữa tác giả và nhà xuất bản, giữa cơ quan quản lý xuất bản, cơ quan chủ quản với nhà xuất bản, giữa nhà sách liên kết với nhà xuất bản và giữa lãnh đạo nhà xuất bản với biên tập viên. Nhất là, tăng cường trách nhiệm của đội ngũ sáng tạo tác phẩm. Theo đó, mặc dù, trong Luật Xuất bản, có quy định về trách nhiệm của nhà xuất bản và đối tác liên kết, song, trên thực tế, hầu hết, chỉ mới xử lý được nhà xuất bản nếu phát hiện sai phạm, chưa có cơ chế pháp lý hay kinh tế để ràng buộc một cách chặt chẽ đối với đối tác.

Đổi mới, hoàn thiện hoạt động quản lý, kiểm soát xuất bản.

Bổ sung các quy định về thanh tra nhà nước, tạo điều kiện cho cơ quan thanh tra tổ chức bộ máy theo hướng chuyên môn, có sự xác định rõ giới hạn của hoạt động thanh tra chuyên ngành về xuất bản trong thanh tra nhà nước về Thông tin và truyền thông. Đổi mới và hoàn thiện việc phân chia quyền hạn trong hoạt động thanh tra, kiểm tra giữa các cơ quan nhà nước theo hướng tập trung, tránh chồng chéo.

Tiếp tục hoàn thiện hệ thống chế tài xử lý đối với các vi phạm trong xuất bản. Cần có những chế tài cụ thể đối với từng hành vi cụ thể, điều chỉnh hoặc xây dựng mới

một số chế tài mạnh hơn, xử phạt theo hướng tăng nặng, bảo đảm tính răn đe, ngăn chặn việc tái diễn hành vi vi phạm. Có mức phạt cao hơn đối với các cá nhân, tổ chức tái phạm, tái phạm nhiều lần.

Đổi mới, hoàn thiện chính sách đối với hoạt động xuất bản điện tử.

Phát triển xuất bản điện tử ở Việt Nam hiện đang còn rất nhiều vướng mắc, cần phải có những giải pháp cụ thể. Trở ngại lớn nhất đó chính là tình trạng xâm phạm bản quyền, các cơ quan quản lý gần như không thể quản lý được việc sao chép điện tử. Do đó, để ngăn chặn vấn nạn này, góp phần phát triển xuất bản điện tử, Nhà nước cần sớm ban hành Nghị định và tiến tới ban hành Luật về quản lý xuất bản phẩm, công bố tác phẩm trên Internet ở Việt Nam.

Xuất bản điện tử nhìn chung vẫn còn khá mới mẻ ở Việt Nam, do đó, nhiều quy định liên quan đến quy trình xuất bản đang chưa phù hợp với thực tiễn (như phần hạn chế đã đánh giá). Nhiều quy định bất hợp lý, tuy nhỏ, nhưng đã và đang là rào cản đối với sự phát triển xuất bản điện tử. Cần phải nghiên cứu, điều chỉnh các quy định này, đặc biệt, phải tìm hiểu kỹ và tăng cường học tập kinh nghiệm quản lý xuất bản điện tử ở các nước phát triển. Nên xem xét lại toàn bộ các nghị định, hướng dẫn thi hành luật và các quy định cụ thể liên quan đến xuất bản điện tử, điều chỉnh những điểm bất hợp lý theo hướng tạo ra sự thuận lợi nhất đối với quy trình xuất bản điện tử, nhưng vẫn phải bảo đảm tính chặt chẽ của công tác quản lý và bảo vệ lợi ích của các lực lượng liên quan.

Hoàn thiện cơ chế bảo đảm thực thi quyền tác giả trong các hệ thống các luật.

Bảo đảm đồng bộ, thống nhất các văn bản quy phạm pháp luật nhằm mục tiêu bảo vệ cao nhất quyền và lợi ích hợp pháp của đội ngũ sáng tạo tác phẩm, góp phần gián tiếp giúp phát triển xuất bản Việt Nam.

Ngoài việc hoàn thiện các quy định trong các luật xem như biện pháp cơ bản để bảo vệ quyền tác giả, thì *cần xây dựng một cơ chế kiểm soát cạnh tranh trên thị trường sách, cụ thể, có thể xem xét xây dựng Luật về giá sách thống nhất.*

Xây dựng thiết chế hỗ trợ xuất bản Việt Nam.

Nghiên cứu xây dựng, hình thành các thiết chế hỗ trợ xuất bản, cụ thể như, thành lập Quỹ hỗ trợ xuất bản Việt Nam. Quỹ này sẽ hỗ trợ đối với các nhà xuất bản, các tác giả có tác phẩm và các cơ quan, tổ chức có liên đến xuất bản thuộc phạm vi hỗ trợ của quỹ.

Quan tâm đúng mức tới các doanh nghiệp phát hành sách sau cổ phần hóa. Nên có các cơ chế nhằm hỗ trợ khó khăn cho các đơn vị này, như giải quyết vấn đề thoái vốn nhà nước trong doanh nghiệp cổ phần phát hành sách; dành quỹ đất xây dựng hiệu sách, đặc biệt, cấp đất và đầu tư kinh phí xây dựng một số hiệu sách huyện miền núi gặp nhiều khó khăn; cơ chế vay vốn kinh doanh, điều chỉnh tạo bình đẳng thuế doanh nghiệp giữa các doanh nghiệp tư nhân và các công ty phát hành sách cổ phần. Bổ sung các chế độ ưu đãi khuyến khích các tổ chức, cá nhân phát hành sách đến vùng sâu, vùng xa, vùng biên giới, hải đảo, phục vụ đồng bào dân tộc thiểu số. Có chính sách về quỹ đất

dành cho phát triển các thiết chế văn hóa, trong đó, có việc khôi phục lại các nhà sách cấp huyện.

Thứ ba, phát huy vai trò các chủ thể của chính sách xuất bản Việt Nam hiện nay

Đối với Đảng, Nhà nước.

Để có được sự hoàn thiện của chính sách xuất bản, điều đầu tiên cần đến, đó chính là những đường lối, phương hướng đối với xuất bản được vạch ra dưới sự chỉ đạo của Đảng, Nhà nước. Chỉ thị số 42-CT/TW khẳng định, đổi mới, nâng cao hiệu quả lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng đối với lĩnh vực xuất bản, in và phát hành (XBIPH) là một trong những giải pháp hàng đầu, là yếu tố quyết định thắng lợi của toàn ngành xuất bản. Chính vì vậy cần tập trung thực hiện Thông báo số 19-TB/TW ngày 29-12-2016 của Ban Bí thư về việc tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 42-CT/TW của Ban Bí thư khoá IX về nâng cao chất lượng toàn diện của xuất bản; đẩy mạnh đổi mới công tác quản lý xuất bản theo hướng tăng cường vai trò của công tác quy hoạch, định hướng chiến lược; việc xây dựng hệ thống pháp luật cần thể hiện rõ nét ưu đãi của Nhà nước đối với lĩnh vực sản xuất, kinh doanh đặc thù qua chính sách thuế và các hỗ trợ khác; hỗ trợ phát triển văn hóa đọc và thực hiện hiệu quả, đầy đủ cơ chế hạn kiểm.

Xác định vai trò lãnh đạo, chỉ đạo của các tổ chức Đảng trong thực tiễn hoạt động. Cần nhấn mạnh các nội dung về lãnh đạo xây dựng phương hướng, định hướng chiến lược, đặc biệt là chiến lược về xây dựng đội ngũ cán bộ, đề xuất giải pháp xây dựng mô hình nhà xuất bản hiện

đại, phù hợp với tình hình mới. Xây dựng và tổ chức vận hành các quy chế phối hợp chỉ đạo, quản lý giữa cơ quan đảng, cơ quan quản lý nhà nước các cấp, cơ quan chủ quản và các ngành có liên quan.

Nhà nước cần sớm có cơ chế chính sách phù hợp cho xuất bản phát triển bền vững. Trong đó, nhất là xây dựng quy hoạch, chiến lược phát triển ngành xuất bản giai đoạn 2020 - 2030, nghiên cứu, xây dựng các đề án sắp xếp, đổi mới tổ chức, chức năng, nhiệm vụ của các nhà xuất bản, công ty phát hành sách phù hợp với tình hình mới.

Đối với cơ quan quản lý Nhà nước về xuất bản.

Thực tế hiện nay, trong quá trình hoạt động, có những bất cập đã xảy ra, bởi lẽ, cùng xuất bản, nhưng có đến hai bộ có liên quan trực tiếp, đó là Bộ Thông tin và truyền thông và Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch, trong đó chức năng quản lý nhà nước được giao cho Bộ Thông tin và truyền thông. Nhưng, chức năng quản lý nhà nước về bản quyền tác giả, quảng cáo, thư viện, hội trợ triển lãm về văn hoá, quản lý các hội sáng tạo văn học nghệ thuật là những lĩnh vực thuộc Bộ Văn hoá, Thể thao và Du lịch. Xuất phát từ đó, có thể nghiên cứu xây dựng một cơ chế quản lý phối hợp giữa hai bộ một cách phù hợp, hoặc có thể gộp một số nhiệm vụ lại và giao cho một Bộ thống nhất quản lý đối với xuất bản.

Xây dựng quy chế có tính pháp lý về phẩm chất, tiêu chuẩn tạo điều kiện để xuất bản nâng cao tính chuyên nghiệp của đội ngũ làm công tác xuất bản. Cần thể chế hoá các chính sách ưu đãi đối với một số lĩnh vực đặc thù nhằm tạo điều kiện

cho xuất bản nâng cao năng lực, tiềm lực, phát triển thành ngành kinh tế - công nghệ hiện đại.

Đẩy mạnh phân cấp quản lý, để nâng cao tính chủ động và chịu trách nhiệm của các tổ chức, cá nhân xuất bản; đề cao vai trò, trách nhiệm, quyền hạn, tính năng động, sáng tạo của các tổ chức, cá nhân tham gia hoạt động xuất bản, in và phát hành. Trong đó, đặc biệt chú trọng đến phát huy quyền tự chủ, tự chịu trách nhiệm của nhà xuất bản, hướng tới chuyển từ việc quản lý hành chính sang mô hình quản trị xuất bản hiện đại như ở một số nước.

Huy động, tổ chức, quản lý tốt mọi nguồn lực, thành phần kinh tế - xã hội tham gia thị trường xuất bản phẩm. Cần làm rõ vai trò, vị trí và triển khai thực hiện tốt cơ chế lãnh đạo của Đảng về xuất bản trong các cơ quan xuất bản. Đẩy mạnh việc phối hợp giữa các cơ quan chỉ đạo và quản lý cấp trên gồm Ban Tuyên giáo Trung ương và Bộ Thông tin và Truyền thông, theo dõi, giám sát xuất bản trong phạm vi được phân công.

Nên xây dựng chính sách riêng theo từng mảng xuất bản phẩm riêng biệt. Đối với mảng xuất bản phẩm thuộc diện kinh doanh, Nhà nước để thị trường tự điều tiết; sử dụng quy luật giá trị, quy luật cung cầu và cạnh tranh để kích thích sản xuất kinh doanh phát triển. Khi đó, giá sách do quan hệ cung cầu, sức mua của khách hàng quyết định, nhà sản xuất kinh doanh phải luôn đổi mới và nâng cao chất lượng hàng hoá, dịch vụ đáp ứng nhu cầu của khách hàng. Đối với mảng xuất bản phẩm được Nhà nước tài trợ, trợ giá, Nhà

nước có thể quy định mức giá chuẩn nhất định cho từng mặt hàng khác nhau phù hợp với giá cả thị trường hoặc sử dụng mã vạch riêng để ngăn chặn hành vi gian lận.

Đối với các cơ quan chủ quản Nhà xuất bản.

Cơ quan chủ quản cần nhận thức đúng vai trò, trách nhiệm đối với nhà xuất bản, có sự phối hợp các ban, bộ, hội để tạo điều kiện cho nhà xuất bản hoạt động một cách tốt nhất, góp phần quan trọng để tạo sự thông thoáng trong thực hiện chính sách xuất bản.

Cần củng cố, kiện toàn tổ chức bộ phận chuyên trách làm công tác tham mưu lãnh đạo, quản lý xuất bản ở các cơ quan theo phân cấp quản lý. Cụ thể hoá các chức danh cán bộ, viên chức ngành xuất bản để từ đó tiến tới thể chế hoá việc tuyển dụng, đề bạt, xây dựng chế độ đãi ngộ phù hợp.

Tăng cường công tác quy hoạch cán bộ và xây dựng chiến lược phát triển nguồn nhân lực xuất bản đáp ứng yêu cầu công tác văn hóa - tư tưởng trong tình hình mới. Trong quy hoạch, cần nghiên cứu, đánh giá thực trạng cán bộ, biên tập viên theo từng mảng sách, nghiên cứu nhu cầu, đòi hỏi của thực tiễn phát triển, đồng thời, cần có tầm nhìn xa, để đảm bảo quy hoạch nhân lực có chất lượng. Hoàn thiện cơ chế, quản lý về công tác cán bộ quản lý xuất bản nhằm thể hiện được những ưu đãi của Đảng và Nhà nước đối với xuất bản.

Đối với các nhà xuất bản.

Các nhà xuất bản là một đơn vị cơ sở trong thực hiện chính sách xuất bản, cũng là một khâu quan trọng để căn cứ vào đó, có những điều chỉnh, bổ sung, phát triển chính sách. Các nhà xuất bản là những

đơn vị trực tiếp làm việc với thị trường, vì vậy, ở góc độ xây dựng chính sách công, các nhà xuất bản có vai trò rất quan trọng trong việc nắm phản hồi của thị trường (thông tin ngược của chu trình chính sách). Các đơn vị xuất bản cần chủ động hơn nữa trong hoạt động của mình, tránh ỷ lại vào sự trợ cấp của các cơ quan nhà nước. Cần coi xuất bản và kinh doanh sách là hoạt động đầy tiềm năng, có nhiều cơ hội phát triển. Tuy nhiên mỗi đơn vị cũng cần có chiến lược cho sự phát triển ổn định và lâu dài của mình. Song, dù chiến lược phát triển như thế nào vẫn cần phải có chữ tín đối với khách hàng, trong đó, tôn trọng, thực thi đúng những cam kết về bản quyền đang là yêu cầu rất lớn, đồng thời, cũng là một trong những vấn đề lớn của xuất bản, mà chính nhà xuất bản cần phải thực hiện nghiêm túc trước tiên.

Các nhà xuất bản cần nắm chắc các chính sách, quy định về định hướng phát triển, về tổ chức, biên chế, về công tác cán bộ, biên tập viên... Căn cứ vào nhiệm vụ cụ thể của đơn vị mình và những đặc điểm về thị trường có liên quan, chủ động kiện toàn tổ chức, hoàn thiện quy chế hoạt động của mình. Trong đó, cần xác định rõ thẩm quyền và trách nhiệm của từng vị trí công tác, quy định rõ quy trình xuất bản và điều hành thực hiện nghiêm túc, ngăn chặn các sai sót, vi phạm. Thực hiện tự bồi dưỡng, nâng cao trình độ chính trị, chuyên môn, nghiệp vụ, đạo đức nghề nghiệp của các biên tập viên trong chính nhà xuất bản của mình.

Trên cơ sở các định hướng lớn của chính sách xuất bản theo từng năm, từng giai đoạn và nhu cầu thị trường, các nhà xuất

bản cần phát huy tính năng động, tích cực khai thác các nguồn đề tài, từng bước hiện đại hoá cơ sở vật chất, kỹ thuật và công nghệ xuất bản. Áp dụng công nghệ thông tin để hiện đại hoá quy trình biên tập và thực hiện quản lý xuất bản theo tiêu chuẩn quốc tế.

Đối với các tổ chức hội xuất bản.

Tiếp tục có những chính sách thích hợp, ưu đãi cả về tài chính, nhân lực, cơ chế, nhằm phát huy vai trò của Hội Xuất bản Việt Nam đối với xuất bản. Tạo điều kiện để Hội có đủ khả năng và điều kiện tích cực và chủ động tham gia vào công tác chỉ đạo, quản lý xuất bản cũng như để chăm lo đến việc giáo dục, bồi dưỡng chính trị, tư tưởng, đạo đức, nghiệp vụ cho hội viên và cho đội ngũ những người xuất bản thuộc các tổ chức xuất bản, phát hành, các nhà sách, các công ty văn hóa trong cả nước. Trong điều kiện của cơ chế kinh tế thị trường, hội nhập quốc tế, vai trò và trách nhiệm của Hội Xuất bản cần được quan tâm và coi trọng đúng mức. Mặt khác, Hội cần phát huy mạnh mẽ hơn nữa vai trò tư vấn, giám định, phản biện đối với các vấn đề liên quan đến đường lối, chủ trương chính sách của Đảng, Nhà nước về xuất bản. Hội Xuất bản Việt Nam cũng có điều kiện để tham gia thực hiện hoạt động đối ngoại nhân dân nhằm góp phần vào việc thực hiện đường lối, chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước, nhất là khi Hội Xuất bản Việt Nam đã là một thành viên có uy tín và trách nhiệm thuộc các tổ chức Hiệp hội xuất bản Đông Nam Á, Hiệp hội Xuất bản châu Á - Thái Bình Dương.

Xuất bản trên thế giới hiện nay xuất hiện

nhiều xu hướng mới, nổi bật là xu hướng tự xuất bản sách online, vai trò ngày càng tăng của lực lượng tư nhân và sự liên kết ngày càng chặt chẽ và rộng lớn của những tập đoàn, đơn vị xuất bản lớn. Xu thế đó đặt ra những yêu cầu khách quan đối với chính sách xuất bản Việt Nam, cần phải có sự bổ sung, hoàn thiện, tạo đột phá mạnh mẽ, giải quyết dứt điểm những hạn chế, yếu kém, bứt tốc, vượt lên, không bị lạc hậu; phải nêu cao quyết tâm của các chủ thể; phải thực sự thực tế, khả thi; đồng thời, cần tích cực học hỏi kinh nghiệm quốc tế nhằm đáp ứng với xu thế phát triển của xuất bản khu vực và thế giới, cũng như đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của nhiệm vụ tư tưởng - văn hóa, nhiệm vụ xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

3. Kết luận

Chính sách xuất bản của nước ta trong thời gian qua đã góp phần thúc đẩy lĩnh vực xuất bản phát triển và giành được những thành tựu to lớn. Tuy nhiên, bên cạnh những thành công chúng ta cũng có không ít những hạn chế. Để phát huy những thành tích đã đạt được và giảm thiểu những hạn chế đó, bài viết mạnh dạn đưa ra ba giải pháp: *Nghiên cứu điều chỉnh, bổ sung về mục tiêu chính sách xuất bản; nghiên cứu điều chỉnh, sửa đổi những nội dung giải pháp chính sách xuất bản chưa phù hợp, hiệu quả; phát huy vai trò các chủ thể của chính sách xuất bản Việt Nam hiện nay.* Những giải pháp này hy vọng sẽ phù hợp với bối cảnh mới và trở thành gợi ý hữu ích cho các chủ thể liên quan hoàn thiện chính sách từ đó thúc đẩy lĩnh vực xuất bản của nước ta phát triển nhanh và bền vững trong thời gian tới.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Hồng Vinh (Chủ biên, 2011), *Xuất bản Việt Nam trong những năm đổi mới đất nước*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Nguyễn Anh Tú (2015), *Quản lý nhà nước đối với hoạt động xuất bản ở Việt Nam*, luận án tiến sĩ kinh tế.
3. Nguyễn An Tiêm, Nguyễn Nguyên (đồng chủ biên, 2015), *Xã hội hóa hoạt động xuất bản một số vấn đề lý luận và thực tiễn*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Hoàng Mạnh Thắng (2012), *Thương mại hoá trong hoạt động xuất bản sách - thực trạng và giải pháp*, Đề tài nghiên cứu cấp bộ.
5. Nhà xuất bản Chính trị Quốc gia Sự thật (2019), *Kỷ yếu Hội thảo khoa học "Xây dựng Chiến lược sách Quốc gia Việt Nam"*, Hà Nội.
6. Nguyễn Duy Hùng (2010), *Xây dựng tập đoàn xuất bản ở Việt Nam trong giai đoạn hiện nay*, Đề tài khoa học cấp bộ.
7. Lê Văn Yên (2012), *Thực trạng và giải pháp khắc phục tình trạng in lậu sách ở nước ta*, Đề tài khoa học cấp bộ.
8. Chỉ thị 42 - CT/TW ngày 25 tháng 8 năm 2004 của Ban Bí thư về nâng cao chất lượng toàn diện của hoạt động xuất bản.
9. Kết luận số 19-TB/TW ngày 29/12/2016 của Ban Bí thư về việc tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 42 của Ban Bí thư khóa IX về nâng cao chất lượng toàn diện của hoạt động xuất bản.
10. Quốc hội (2012), *Luật xuất bản 19/2012/QH13*.